

To Jubilæer.

Af Fængselspræst Johannes Munk.

Den 24. November 1910 fejrede Vridsløselille Fængsels-selskab sit 50 Aars Jubilæum.

Selskabets Historie har ikke været rig paa ydre Begivenheder. Udover de aarlige Generalforsamlinger og de 49 Aarsberetninger, som have set Lyset i den forløbne Tid, har Selskabet kun sjældent traadt frem for Offentligheden. Man kan have forskelligt Syn paa, om denne Fremgangsmaade er den rette eller urette. Sikkert er det, at Vridsløselille Fængsels-selskab altid har fundet det mest stemmende med sit Formaal at virke i størst mulige Stilhed, hvad der jo paa ingen Maade udelukker, at der arbejdes ihærdigt for at vinde saa mange Venner for Sagen som muligt.

Det vil imidlertid være paa sin Plads ved denne Lejlighed at omtale Selskabets Virksomhed lidt udførligere, da det utvivlsomt har virket til ikke ringe Gavn gennem Tiderne og dannet det nødvendige Supplement til det Arbejde paa Menneskers Oprejsning, som det er Fængslets Opgave at udføre.

At Fængslet — og navnlig Cellefængslet — i mange Tilfælde har smukke Resultater at opvise, er uimodsigeligt. Der sker virkelig noget derinde i Ensomheden, mange Nydannelser i Tankegangen, nye Syn paa Fortid og Fremtid, mange Forsætter fødes til Live, mange Kundskaber erhverves, megen Skævhed rettes, og der kommer ved den gennemførte Orden og Disciplin mere Holdning over hele Personen.

Alligevel — Fængslet — og navnlig Cellefængslet — er dog mest af alt i Slægt med Planteskolen og Drivhuskulturen. Man hegner om den enkelte, søger at fri ham for Fristelse, holder ham borte fra Livets mangfoldige Faldgruber, søger at bringe ham i Væxt henimod alt rent og godt ved at tilføre ham Næring af timelig og evig Art, saa han kan slaa Rod og komme til at bære Frugt.

Men naar saa Udplantningen sker, naar de smukke Resultater skal prøves i Livets haarde Virkelighed, ja saa glipper det ofte! Saa savnes der Skærm og Skjul for de barske Vinde, og saa staar det, som lovede saa godt, i Fare for at visne og dø.

Her er det saa, at Fængselselskabet maa gøre sit Indskud og træde hjælpende til. U d p l a n t n i n g e n er Fængselselskabets Opgave. At finde de bedst mulige Plantesteder, hvor der er Læ og Ly, at vælge den Jordbund, som er bedst egnet for den enkelte, at holde Øje med Væxten og støtte den paa enhver Maade, men saa forøvrigt at lade ham leve sit eget Liv, naar han er kommet i Grøning, det har i de forløbne Aar været Formaalet for Vridsløselille Fængselselskabs Virksomhed.

Hvorvidt denne Gerning er lykkedes, og hvilke Frugter den har haaret, derom skal og bør der tales med Varsonhed. Statistikken kan oplyse mange Ting, men paa et Omraade som dette kan den kun tale meget lidt med. Den kan oplyse, at ved Fængslets og Fængselselskabets Virksomhed fremkommer der som Resultat, at de to Tredjedele af de indsatte ikke paany kommer i Strafanstalt. Men den siger intet om, hvor mange af disse »for Samfundet reddede« der virkelig bliver oprejste Mennesker. Ikke heller oplyser den noget om, hvor mange af de to eller tre Gange indsatte der netop ved de gentagne Fald og ved den gentagne Paavirkning naar frem til en virkelig Oprejsning. Jeg personlig har Tro til — og Erfaring for — at der blandt Recedivisterne findes ikke faa, som bliver til noget; man skal blot have Taalmodighed og Udholdenhed med dem.

Naar Vridsløselille Fængselselskabs Historie gennem de halvtredsindstyve Aar i Korthed skal skrives, saa skal der ikke saa meget peges paa Resultaterne, men der skal mindes om det daglige, solide og ærlige Arbejde, som er udført til Gavn for alle de Mennesker, der ere komne ind under dets Forsorg gennem de skiftende Tider. Det kan vist siges med Sandhed, at ikke en eneste af de 18,000 Mennesker, som har passeret gennem Fængslet, har forladt dette, uden at der i hvert Fald er blevet rakt en hjælpende Haand ud imod dem. Der har været Mennesker, som ikke v i l d e hjælpes, fordi de vilde blive i Forbrydelsen. Der har været dem, som ikke k u n d e hjælpes, fordi de var sunket ned i Slaphed og Dovenskab og sorgeligt Drikkeri. Og der har været dem, som ikke b e h ø v e d e at hjælpes, fordi der var rakt andre hjælpende Hænder ud imod dem. Men til hele Resten er der blevet ydet Understøttelse enten gennem Vridsløselille Fængselselskab eller gennem et af de andre Selskaber, som vedkommende blev henvist til.

Er det overhovedet en Kunst at hjælpe Mennesker paa rette Maade, saa gælder dette ganske i Særdeleshed i Fængselselskabets Gerning. Man kan undertiden blive taget ganske artig ved Næsen, selv om man har erhvervet sig et ret stort Fond af Menneskekundskab. Man gør derfor rettest i altid at væbne sig mod indtrædende Skuffelser. De kan ikke undgaas, de m a a ufravigelig komme. Man kan have den bedste Tro til, at et Menneske virkelig har faaet noget godt ud af sit Ophold i Fængslet, man er kommet til at holde af ham, har set sig glad paa ham, tror godt om ham i enhver Henseende. Og saa viser han sig endda at være en Kæltring, som vel har lært at holde sig indenfor Lovens Bogstav, men som dog kun har minimal Menneskeværdi.

Men man kan ogsaa opleve »glædelige Skuffelser«. Der synes at være prædiket for dove Øren i Fængslet. Fyren har ikke opført sig godt derinde, er blevet straffet gentagne Gange for Brud paa Disciplinen. Hverken han selv eller andre har stort Haab om, at der skal blive nogen god Fremtid for ham.

Alligevel hjælpes han, — det k u n d e dog være! — og det lykkes! Han bliver en prægtig Gut, som viser sin Taknemlighed for, hvad godt man har gjort imod ham; han dokumenterer Aar igennem ved Breve og Prospektkort fra det Sted paa Jordkloden, hvor han opholder sig, at han endnu bevarer gode Minder fra sin Trængselstid, og sin Glæde over, at det nu er èt, nu ti Aar siden, at han kom ind paa Vejen til Oprejsning.

Det er den Slags Oplevelser, som bevarer En frisk i Fængselselskabets Gerning, som giver En Tro paa Arbejdets Nytte, og som fylder En med Glæde trods de mange Skuffelser.

Men bortset fra, at der saaledes kan gribes fejl, maa det dog altid være et Fængselselskabs Opgave at erhverve sig et saa solidt Kendskab som muligt til de Mennesker, som skal hjælpes. I Vridsløselille Fængselselskab har man med Held praktiseret dette ved altid indenfor Bestyrelsen at have Mænd, som havde det bedst mulige Kendskab i saa Henseende. Naar undtages et Tidsrum, hvor Digteren, Overlærer ved Fængslet Kaalund, var Formand for Selskabet, har de skiftende Fængselspræster altid beklædt denne Stilling. En af Fængslets Lærere har altid været Sekretær. Fængselsinspektøren har i de sidste 27 Aar været Medlem af Bestyrelsen, ligeledes har Chefen for Københavns Opdagelsespoliti saa godt som altid været knyttet til Selskabet som Bestyrelsesmedlem. Af Mænd fra det praktiske Liv, som fra Tid til anden — ofte i en længere Aarrække — har tilført Bestyrelsen udmærket Arbejdskraft, kan nævnes Hofstolemager C. B. Hansen, Snedkermester Cortsen, Boghandler Th. Reitzel, Fattiginspektør V. Henriques, Overretsassessor Th. Hindenburg, Etatsraad J. M. Bing, Hofmøbelfabrikant L. Larsen, Kontorchef, Justitsraad Ræder, Etatsraad L. Simonsen og Selskabets nuværende energiske Kasserer, Direktør Ivar B. Goldschmidt.

Selskabet har altid set det som sin vigtigste Opgave: at hjælpe de løsladte til A r b e j d e. Selvfølgelig er det For-

maalet at hjælpe i al Slags Nød, til at faa Tag over Hovedet, til at faa Klæder paa Kroppen, til at klare Vanskeligheder af enhver Art, men bedst og virksomst er det naturligvis, naar man gennem Arbejdet kan hjælpe den paagældende selv til at klare Ærterne. I saa Henseende har Selskabet haft en udmærket Hjælp af det af de danske Fængselselskaber oprettede Fælleskontor i København. Med Lederen af dette Kontor, Justitsraad A. E. Castella, som for et Aarstid siden trak sig tilbage fra denne Virksomhed, har Selskabet staaet i et udmærket Samarbejde i en Menneskealder, og der er stærk Anledning til at fremhæve den Uegennytte og den varme Interesse for Selskabets Formaal, som Justitsraad Castella altid har udvist. Gennem ham er der ogsaa blevet tilført Selskabet udmærkede Medarbejdere, blandt hvilke kan nævnes Stadsfæstemand Hager, Smedemester N. J. Christiansen, Staunstrup, Politiassistent Ekman, Svendborg, samt Forhøringsagenterne Wulff og Jeppesen i København.

At skaffe Arbejde til de løsladte, at hjælpe dem til paany at tage Livet op paa en god Maade, det har, som sagt, været Hovedopgaven. Men den har ikke altid været lige let at praktisere. Efterhaanden som Arbejdsløsheden har voxet sig stor, har det tit knebet med at skaffe Arbejde — navnlig i Vintertiden. Den Arbejdskraft, som Selskabet kunde levere, var jo heller ikke altid første Klasses, viste sig mange Gange upaalidelig og ustadig. Man spejdede derfor efter Udveje, — og man fandt en Udvej.

I 1899 begyndte Optagelseshjemmet Adsersbølgaard sin Virksomhed i nær Tilknytning til Vridsløselille Fængselselskab. De første fem Aar ejedes Gaarden af en Privatmand, de næste fem Aar overtoges den af et Konsortium, hvoraf Halvdelen var Bestyrelsesmedlemmer i Fængselselskabet, og endelig i 1909 skænkedes den ved Gavebrev fra dette Konsortium til Vridsløselille Fængselselskab, som nu altsaa er Ejer af Gaarden med sine 250 Tønder Land og af det smukke Optagelseshjem, der kan rumme c. 36 Mand.

Der er ved denne Foranstaltning skabt Muligheder af

vidtrækkende Betydning. Hvis et Menneske, som hører ind under Selskabets Forsorg, virkelig v i l arbejde, er man nu al Tid i Stand til at skaffe ham foreløbig Beskæftigelse paa Optagelseshjemmet, mens der søges Plads til ham. Hvis der er et Menneske, som man ved Løsladelsen kun har ringe Tro til, og om hvem man mener, at han kun beder om Plads for at undgaa Hjemsendelse eller for at blive forsynet med nogle Klæder, kan man nu underkaste ham en Prøvelid paa Hjemmet, inden man gaar videre med ham. Og naar alle de »fattige Rejsende«, som mellem Aar og Dag stikker Næsen ind paa Vridsløselille og gør deres gamle Bekendtskab til Anstalten gældende som Motiv til Tiggeri, kan man i en Haandevending sortere deres Kvalifikationer og deres Lyst til Arbejde ved at give dem Anvisning paa Optagelseshjemmet. Det var noget af det pinligste ved hele Virksomheden tidligere, at man mange Gange stod raadløs i saadanne Tilfælde. Man vilde saa gjerne hjælpe, men man havde ikke Midler i Hænde til virkelig at kunne bringe Hjælp.

Nytten af et saadant Optagelseshjem var da ogsaa saa umiddelbart indlysende, at det ikke blot straks erhvervede sig Vridsløselille Fængselselskabs Sympati og virksomme Hjælp, men at der ogsaa fra anden Side — baade privat og offentlig — vistest Foretagendet Støtte og Interesse. Forskellige Privatmænd gav store Gaver til Fremme af Formaalet, Fængselselskaberne i Jylland og paa Øerne ydede deres Bidrag, og Københavns Kriminal- og Politirets Fattigkasse skænkede Aar efter Aar et stedse større Beløb. Af størst Betydning turde det dog være, at Justitsministeriet viste sin Velvilje for Sagen, ikke blot ved at skaffe et aarligt Bidrag fra Statskassen og ikke blot ved at foranledige, at der blev bevilget en Sum paa 35,000 Kr. til en Nybygning paa Optagelseshjemmet, men først og fremmest ved at vise Vridsløselille Fængselselskab den Tillid, at der fra 1904 maatte blive gjort et Forsøg med at anbringe betinget benaadede Fanger paa Hjemmet.

Herom indeholder Vridsløselille Fængselsselskabs sidste Aarsberetning følgende Bemærkninger:

»Forsøget blev gjort og faldt saare heldigt ud.

»Da der herved umærkeligt blev indført et nyt Princip af Betydning i Straffuldbyrdelsen, vil det være paa sin Plads nærmere at omtale det her.

»Vridsløselille Forbedringshus er et Cellefængsel, hvor hver Fange er afsondret for sig selv i stræng Isolation. Saa en Dag lukker Fængslet sin Port op for ham, — han er fri, har den mest ubundne Frihed til at gøre, hvad han vil, og gaa hen, hvor han vil. Dette er en farlig Overgang, og mange er i Tidens Løb bukket under for Fristelsen. Saalænge Vridsløselille Forbedringshus har været i Virksomhed, har man da ogsaa haft Øje for denne Fare, idet strax fra Begyndelsen Vridsløselille Fængselsselskab traadte i Virksomhed netop med det Formaal at hjælpe den løsladte Fange over den første vanskelige Tid efter Frigivelsen, og Selskabet har nu 49 Arbejdsaar at se tilbage paa, hvor Mennesker i Tusindvis er bleven støttet med Raad og Daad.

»Det nye Princip, som blev indført, var imidlertid dette, at der blev dannet en Overgang mellem den absolutte Afsondrethed og den absolutte Frihed, at der ligesom gaves Fangen Tid til at sunde sig, forinden han igen skulde tage fat paa Livet derude i Verden. Som betinget benaadet faar han Lov til at tilbringe den sidste Del af sin Straffetid paa Optagelseshjemmet. Han er løsladt fra Fængslet, men endnu kun betingelsesvis fri. Hvis han ikke overholder Vilkaarene om at vise god Opførsel og Lydighed mod sine Foresatte paa Optagelseshjemmet og udfører det Arbejde, han sættes til, med god Vilje, udsætter han sig for at blive genindsat i Fængslet i hele den eftergivne Del af Straffetiden efter Justitsministeriets nærmere Afgørelse. Endvidere faar han Lejlighed til gennem Samlivet med andre Mennesker at faa slebet Kanterne af sig, og Optagelseshjemmet søger naturligvis paa enhver Maade at være ham til god Vejledning. Det er ikke et nyt Fængsel, han indsættes i, men et godt Hjem med en frisk

og fornøjelig Tone og dog med en dyb og alvorlig Understrøm, som sigter paa at gøre ham baade legemlig og aandelig skikket til at genoptage Livet paa en bedre Maade end hidtil.

»At der under saadanne Omstændigheder maa stilles store Krav til Optagelseshjemmet og dets Ledelse, er indlysende. Det er nødvendigt, ikke alene at de ydre Vilkaar er tilfredsstillende, men ogsaa, at den aandelige Vejledning, som gives, er fast og klar.« — —

Som anført begyndte Forsøget med at anbringe betinget benaadede Fanger paa Adersbølgaard i 1904. I de siden da forløbne Aar er Anbringelsen sket i større og større Omfang, saaledes at der sidste Aar befandt sig 46 betinget benaadede paa Hjemmet, hvor de »afsonede« c. 5000 Fangedage under de mere fri Former, idet nogle tilbragte de sidste 3 Maaneder, andre 4 eller 6 Maaneder af deres Straffetid paa Adersbølgaard.

Og nu i Selskabets Jubilæumsaar er det næste Skridt gjort. Optagelseshjemmet skal for første Gang modtage Personer, som er idømte Forbedringshusstraffe, men som ved Benaadning faar Lov til gennem god Opførsel paa Hjemmet at fritages for Fængslet og derved undgaa at faa Straffeanstaltens Stempel sat paa sig.

Har Adersbølgaards Optagelseshjem Kræfter til at løse denne Opgave paa tilfredsstillende Maade, da vil der hermed være gennemført en Reform i Straffuldbyrdelsen, som efter mit Skøn vil faa vidtrækkende Betydning. Ikke blot vil Staten blive sparet for store Udgifter, men der vil ogsaa være anvist en Vej, ad hvilken man kan naa videre end ved den nuværende Fangebehandling. Det drivhusmæssige vil kunne undgaas, en Udvikling under mere naturlige Former vil kunne etableres. Jeg er slet ikke bange for at bruge Udtrykket: en Højskole for Forbrydere, naar blot dette Udtryk forstaas paa rette Maade. Naar Skolen blot underviser i de rigtige Fag, bliver en rigtig Arbejdsskole, hvor alle baade legemlige og aandelige Evner udvikles, da vil den virke

til Velsignelse. Maaske en og anden ryster paa Hovedet og mener, at dette kan aldrig gaa, at Eleverne vil rende deres Vej eller paavirke hinanden i daarlig Retning. Ja, Tvivlere vil der jo altid findes og god Kritik! Jeg har kun èt Svar at give, men det hører heller ikke til de daarligste: Jeg er ingenlunde blind for alle Vanskelighederne, men naar Optagelseshjemmet har kunnet udføre den Opgave, som var stillet det, i 10 Aar, hvorfor skulde det saa ikke kunne gøre det i 100? Af de mange betinget benaadede, som har været anbragte derovre, er der kun ganske faa, som har maattet gaa Vejen tilbage til Fængslet, men mange, som har været taknemlige for Opholdet derovre, og som virkelig har faaet Udbytte deraf. Derfor har jeg Tro paa Sagen og mener, at den videre bør udvikles. — —

Et dagligt, trofast Arbejde er der udført af Vridsløselille Fængselsselskab gennem de forløbne 50 Aar. Dette vil forhaabentlig blive fortsat i de kommende Dage. Men der synes ogsaa i Fremtiden at ligge Opgaver for, som det vil være Selskabet en Ære at lage op, og man kan kun ønske, at det maa faa Lykke til at gennemføre dem til Oprejsning for faldne Mennesker og til Gavn for hele Samfundet.

Omtrent samtidig med Vridsløselille Fængselsselskab har Viborg Fængselsselskab kunnet fejre sin 50-aarige Bestaaen, idet det traadte i Virksomhed den 1. December 1860.

Oprindeligt var Selskabet knyttet til Strafanstalten i Viborg, hvor der hensad saavel mandlige som kvindelige Fanger. Omsorgen for disse Fangers Ve og Vel var Arbejdsomraadet. Da de kvindelige Fanger imidlertid i 1870 overførtes til Christianshavns Kvindefængsel, og da Strafanstalten i Viborg helt nedlagdes i 1875, toges den Bestemmelse, at Selskabet fremtidig vilde understøtte j y d s k e Fanger, som løslades fra Landets andre Strafanstalter. Endvidere udvidedes Arbejdsomraadet til ogsaa at gælde de fra Ar-

resterne i Jylland løsladt, hvortil senere — i 1894 — kom Omsorgen for Børn, som løslades efter Anholdelse uden at være straffede.

Selskabet har siden sin Stiftelse understøttet over 3000 Personer og har sikkert paa sit Omraade gjort et godt og nyttigt Arbejde.

Det fortjener at bemærkes, at Initiativet til de danske Fængselselskabers Sammenslutning er udgaet fra Viborg Fængselselskab, idet der paa Foranledning af dette blev afholdt et Fællesmøde i Viborg i August 1881, hvor forskellige vigtige Spørgsmaal for Selskabernes Vedkommende blev sat under Forhandling.

Fællesmøderne blev fortsatte i de følgende Aar og førte i 1885 til Dannelsen af en Overbestyrelse for samtlige Selskaber. Som særlig betydende Resultater af denne Sammenslutning skal her anføres: Oprettelsen af et fælles Arbejdsanvisningskontor for Selskaberne i København (i 1892) og Grundlæggelsen af Optagelseshjemmet »Lyng« i Jylland (i 1904).

I Anledning af Jubilæet har Selskabet udsendt et smukt lille Skrift med et vellignende Billede af den oprindelige Stifter, Fængselspræst Hindberg. Selskabets nuværende Formand er Sognepræst Smith, Viborg.